
MÚZEJNÍCTVO

NÁVŠTEVA TANKOVÉHO MÚZEA V BOVINGTONE VO VEĽKEJ BRITÁNII

MARTIN KONEČNÝ

KONEČNÝ, M.: Visiting the Bovington Tank Museum in Great Britain. *Vojenská história*, 3, 17, 2013, pp 165-171, Bratislava.

The article presented describes author's visit in the Bovington Tank Museum and provides the reader with information about this museum and its selected exhibits. Following a brief introduction containing general information, the author brings an insight into individual exhibition sections with more detailed information provided about several selected machines. The article may inspire the general as well as professional public to visit this undoubtedly interesting museum. Military Museology. Bovington Tank Museum in Great Britain.

Tankové múzeum nachádzajúce sa v mestečku Bovington, v grófstve Dorset na juhu Anglicka, má v súčasnosti vo svojich zbierkach takmer 300 exponátov obrnenej vojenskej techniky, medzi ktoré patria nielen tanky, ale aj stíhače tankov, samohybné delá, obrnené transportéry a obrnené automobily. Múzeum v Bovingtone uchováva vo svojich priestoroch obrnenú vojenskú techniku pochádzajúcu až z dvadsiatich šiestich štátov, pričom jej súčasťou je niekoľko unikátnych vozidiel, ktoré nenájdeme nikde inde na svete. Bezpochyby najslávnejším exponátom múzea je obávaný nemecký Panzerkampfwagen VI Tiger I (SdKfz 181), jediný plne funkčný a pojazdny Tiger I, ktorý sa zachoval dodnes. Múzeum v Bovingtone je naňho, pochopiteľne, právom hrdé a pravidelne každý rok usporadúva tzv. Tiger Day (Deň Tigra), počas ktorého si záujemcovia môžu vychutnať burácajúce motory tohto kolosu z druhej svetovej vojny naživo v aréne nachádzajúcej sa v širšom areáli múzea.

Priestory tankového múzea sú rozčlenené na štyri hlavné haly, každá z nich je domovom obrnených vozidiel pochádzajúcich približne z rovnakého historického obdobia. Ak si budete chcieť prezrieť vystavené exponáty od najstarších až po tie najmodernejšie, mali by ste ako prvú navštíviť halu „World War I“, kde sú umiestnené tanky a vojenská technika z prvej svetovej vojny. Dominujú tu britské tanky, keďže Veľká Británia je kolískou tanku a ako prvá nasadila túto novú a prevratnú zbraň do boja. Medzi najvzácnejšie kusy patrí tank Mark I (Male), vyrobený vo Veľkej Británii v roku 1916. Je to jediný zachovaný exemplár tohto typu tanku na svete, a tým pádom aj najstarší zachovaný tank vôbec. Ondaľho bude mať tento „deduško“ už neuveriteľných 100 rokov! Raritou je aj britský tank

Mark IV (Male), vyrobený v roku 1917, ktorý bol zrekonštruovaný a dnes je plne pojazdny. Návštevníci ho môžu vidieť v akcii aj počas tzv. Tankfestu, ktorý múzeum v Bovingtone každoročne organizuje (tentoraz pripadol na 29. a 30. júna 2013).

Súčasťou spomínanej haly je aj samostatná sekcia „Interwar“, kde sú umiestnené tanky z medzivojnových čias. Za zmienku stojí najmä britský tank A1E1 Independent z roku 1926, ktorý má až päť veží, delo kalibru 47 mm a štyri guľomety. Pre toto obdobie je charakteristické, že konštruktéri prichádzali s návrhmi na vytvorenie niekoľkovežových tankov, až kým sa na sklonku 30. rokov 20. storočia táto koncepcia definitívne nezamietla ako „slepá ulička“ vo vývoji obrnenej techniky. Typickým príkladom výroby niekoľkovežových tankov je medzivojnový Sovietsky zväz, kde sa do armádnej výzbroje dostali tanky T-28 a T-35.¹

Počtom vystavovaných obrnených vozidiel je najväčšou hala „World War 2“, kde sa nachádzajú exponáty používané najmä v období druhej svetovej vojny. Múzeum má vo svojej zbierke vzácne tanky patriace pôvodne západným Spojencom, Sovietskemu zväzu, ale aj nacistickému Nemecku. V tejto hale si návštevníci môžu prezrieť nielen tanky, ale aj rôzne typy stíhačov tankov, samohybných diel, obrnených transportérov a obrnených automobilov. K veľmi vzácnym (a v niektorých prípadoch aj raritným) patria obrnené vozidlá nemeckej proveniencie. Múzeum v Bovingtone tu vystavuje dva ťažké nemecké tanky Panzerkampfwagen VI Tiger Ausf. B (známy tiež ako Tiger II, alebo častejšie Königstiger, SdKfz 182).² Königstiger bol najťažším sériovo vyrábaným tankom druhej svetovej vojny (vážil takmer 70 ton) a pre svoju obrovskú palebnú silu a pancierovanie sa stal podobne ako Tiger I tankovou legendou. Na celom svete sa dodnes zachovalo len osem Königstigrov, z toho dva sú v Bovingtone.³ Jeden z nich bol súčasťou výzbroje I. tankového zboru SS a Briti ho ukoristili v Normandii v auguste 1944.

Napriek ohromujúcim parametrom (pri prvom pohľade naň človeku doslova vyrazí dych) nie je Königstiger najväčším obrneným vozidlom umiestneným v popisovanej hale. Tento primát patrí najťažšiemu sériovo vyrábanému obrnenému vozidlu druhej svetovej vojny, ktorým bol nemecký stíhač tankov Jagdtiger (SdKfz 186). Toto monštrum vážilo vyše 75 ton a malo predný pancier o hrúbke ťažko uveriteľných 250 mm (pre porovnanie, Tiger I mal maximálnu hrúbku panciera 102 mm a americký tank Sherman len 51 mm)!⁴ Na svete sa zachovali už len 3 kusy stíhača tankov Jagdtiger, jeden z nich je práve v tankovom múzeu v Bovingtone.⁵ K ďalším vystavovaným kusom nemeckej obrnenej techniky v tejto hale patrí stíhač tankov Jagdpanther (SdKfz 173), stíhač tankov Jagdpanzer 38 (t) Hetzer (SdKfz 138), samohybné delo Sturmgeschütz III Ausf. G (SdKfz 142/1), tanky Panzerkampfwagen II Ausf. L (Luchs, SdKfz 123), Panzerkampfwagen III Ausf. N (SdKfz 141/2),

¹ K tanku T-28 pozri príspevok dostupný na internete: <http://www.panzernet.net/tankist/stranky/tanky/t28.php>. K tanku T-35 pozri príspevok dostupný na internete: <http://www.panzernet.net/tankist/stranky/tanky/t35.php>.

² K tanku Panzerkampfwagen VI Tiger Ausf. B je dostupná aj moderná literatúra v češtine, pozri: HIGGINS, David R. *Königstiger vs IS-2. Operace Sonnenwende 1945*. Praha : Grada Publishing, 2012.

³ Zbieraniu údajov o doteraz zachovaných tankoch nielen z obdobia druhej svetovej vojny sa venuje internetový portál Surviving Panzers, pre viac informácií pozri: http://the.shaddock.free.fr/Surviving_Panzers.html. Podľa údajov z tohto zdroja sa zachované Königstigre nachádzajú v Bovingtone (2 kusy), Münsteri (Nemecko), La Gleize (Belgicko), Saumure (Francúzsko), Thune (Švajčiarsko), Kubinke (Ruská federácia) a Fort Benning (USA).

⁴ Pozri: <http://www.panzernet.net/panzernet/stranky/stihace/jgdtiger.php>.

⁵ Zvyšné dva Jagdtigre sa dnes nachádzajú v ruskej Kubinke a v Aberdeene (USA).

Panzerkampfwagen IV Ausf. D (SdKfz 161), obrnený transportér SdKfz 251/8 Ausf. C (vyrobený v roku 1941 v Protektoráte Čechy a Morava) a osemkolesový obrnený automobil Schwere Panzerspähwagen SdKfz 234/3 (s najväčšou pravdepodobnosťou jediné zachované vozidlo tohto typu na svete).

Spomedzi britských tankov si návštevníci môžu prehliadnúť Mark II A12 Matilda CDL, Cruiser A34 Comet I, Mark III Valentine IX, Centurion Mark I a ďalšie. Unikátnym exemplárom je pôvodom americký tank M4A1 Sherman⁶ z roku 1942, ktorý používali Briti. Je to najstarší zachovaný tank typu Sherman na svete. Okrem tanku M4A1 Sherman sa v tejto hale nachádzajú aj ďalšie obrnené vozidlá vyrobené v Spojených štátoch amerických. Svojimi parametrami ihneď zaujme ťažký tank M26 Pershing⁷ z roku 1945, s veľmi účinným delom kalibru 90 mm. Ľahké tanky reprezentuje M24 Chaffee, obrnené automobily M8 Greyhound a obrnené transportéry M9A1 Armoured Personnel Carrier.

Tretia tematická hala nesie názov „Cold War“ a sú v nej umiestnené obrnené vozidlá, ktorých používanie spadá približne do obdobia od konca druhej svetovej vojny až do začiatku 90. rokov 20. storočia. Jedinou výnimkou je britský tank TOG II z roku 1941. Ide o prototyp ťažkého tanku, ktorý sa zachoval v jednom jedinom exemplári a, samozrejme, nikdy sa nezúčastnil bojov. Vážil neuveriteľných 80 ton (v tomto smere prekonal aj nemecký Königstiger) a ako hlavnú zbraň mal sedemnásťlibrové delo (17 pounder gun). TOG II sa, síce, v aktívnej službe neobjavil, ale iné vystavené exponáty sa stali legendami bojísk z obdobia studenej vojny. Či už ide o americký tank M60A1 Patton, britský Chieftain Mark 11C Main Battle Tank, alebo sovietsky T-55⁸.

Štvrtá veľká tematická hala „The Tank Story“ umožňuje návštevníkom nielen prehliadnúť si 36 vystavených obrnených armádnych vozidiel, ale jej ambíciou je aj pomocou diorám, informačných panelov, premietania dokumentárnych filmov a prehrávania výpovedí bývalých i súčasných tankistov a armádnych expertov predstaviť záujemcom vývoj tanku ako prevratného bojového vozidla od jeho nasadenia v prvej svetovej vojne až po boje v irackej Basre začiatkom 21. storočia. V tejto hale je prezentovaných niekoľko unikátnych exemplárov tankov a dovoľme si povedať, že azda každý priaznivec vojenských obrnených vozidiel si tu príde na svoje – aj ten, kto má rád druhú svetovú vojnu, aj ten, koho fascinujú moderné bojové tanky. Práve tu je umiestnený najslávnejší exponát múzea v Bovingtone a zrejme aj najobávanejší tank histórie, nemecký Tiger I.⁹ Tento Tiger s taktickým číslom 131 na veži bol zajatý Britmi v apríli 1943 v Tunisku, na sklonku bojov v severnej Afrike.¹⁰ Tu si ho prehliadol aj britský premiér Winston Churchill, neskôr bol Tiger dopravený do Veľkej Británie a podrobený rozsiahlemu skúmaniu a testom. Niet sa čo diviť, bol to vôbec prvý tank tohto typu, ktorý sa západným spojencom podarilo získať do svojich rúk takmer

⁶ K tanku Sherman pozri dielo v českom preklade: ZALOGA, Steven J. *Panther vs Sherman. Bitva v Ardenách 1944*. Praha : Grada Publishing, 2010.

⁷ K tanku M26 Pershing pozri dielo v českom preklade: ZALOGA, Steven J. *T-34-85 vs M26 Pershing. Korea 1950*. Praha : Grada Publishing, 2012.

⁸ K tanku T-55 pozri: ZALOGA, Steven J. *Sovětské tanky T-54 a T-55. 1944 – 2004*. Praha : Grada Publishing, 2010.

⁹ K tanku Panzerkampfwagen VI Tiger I pozri nasledujúcu literatúru v češtine: RESTAYN, Jean. *Tiger I na východní frontě*. Praha : Area, 2007; FLEISCHER, Wolfgang – SCHEIBERT, Horst. *Tiger*. Praha : Deus, 2009; PEJČOCH, Ivo. *Těžké tanky – ocelová pěst. Dějiny vývoje a nasazení těžkých tanků od první světové do studené války*. Praha : Svět křidel, 2010, s. 88-102.

¹⁰ O získaní tohto Tigra Britmi pojednáva publikácia: BOTHAM, Noel – MONTAGUE, Bruce. *Catch That Tiger: Churchill's Secret Order That Launched The Most Astounding and Dangerous Mission of World War II*. London : John Blake Publishing Ltd., 2012.

nepoškodený. Po vojne bol Tiger umiestnený do múzea v Bovingtone a neskôr prešiel opravou, vďaka ktorej je dnes plne pojazdny. Ako sme už spomínali v úvode, v tomto smere je popisovaný Tiger I svetovým unikátom. Funkčný je aj vedľa Tigra stojaci Panzerkampfwagen III Ausf. L (SdKfz 141/1)¹¹, takisto natretý v púštnej farbe a slúžiaci na bojiskách severnej Afriky. Briti ho zajali už na jeseň roku 1942 (oficiálne informácie z múzea hovoria o tom, že sa zrejme zúčastnil bitky o Alam el Halfa), následne ho dopravili do svojej domoviny, kde zostal doteraz.

Nesmierne cenným exponátom je aj M4A2 Sherman Duplex Drive (často sa uvádza skráteno Sherman DD, alebo len DD Tank), vyrobený v roku 1943 v USA a použitý ako plávajúci tank počas vylodenia spojencov v Normandii 6. júna 1944. Ďalším Britmi upraveným Shermanom je M4A4 Sherman (17 pounder), známejší ako Sherman Firefly.¹² Bol to tank Sherman vyzbrojený slávnym britským sedemnásťlibrovým delom, ktorý bol schopný zničiť aj nemecký Tiger I a pri zasiahnutí z boku mohol vážne poškodiť a vyradiť aj Königstiga.¹³ Sovietska technika je zastúpená legendou druhej svetovej vojny, ktorou tank T-34/85,¹⁴ bezpochyby, je. Múzeum vystavuje exemplár vyrobený síce v ZSSR, ale nasadený Číňanmi počas bojov v Kórei a zajatý Britmi v roku 1951. Obávaným sovietskym tankom bol aj T-72, v Bovingtone si návštevník môže prezrieť verziu T-72M1 vyrobenú v roku 1982 v Sovietskom zväze, slúžiacu v armáde Nemeckej demokratickej republiky. Najmodernejšiu obrnenú techniku predstavuje súčasný hlavný britský bojový tank, vynikajúci a spoľahlivý Challenger 2.¹⁵ Výborne sa osvedčil počas invázie do Iraku v roku 2003 a podľa prognóz bude hlavným britským bojovým tankom minimálne do roku 2020.

V závere tohto príspevku by sme sa ešte stručne zmienili o najvhodnejšom spôsobe dopravy do tankového múzea v Bovingtone, ak vyrazíte z Londýna a nemáte vlastný automobil. K dispozícii je vlak alebo autobus, my sme zvolili vlak a cestovali sme zo stanice Londýn Waterloo do mestečka Wool. Vlak urazí túto trasu za približne dve a pol hodiny. Z Woolu je nutné zobrať si taxík, ktorý vás asi za päť minút dovezie priamo pred bránu tankového múzea v Bovingtone. Ak by ste sa rozhodli ísť pešo, vzdialenosť z Woolu do Bovingtonu sa dá zvládnuť za 20 – 25 minút. Tieto konkrétne údaje sme sa rozhodli uviesť ako pomôcku pre prípadných záujemcov o návštevu múzea z radov čitateľov Vojenskej histórie a ušetriť im tak starosť s hľadaním najvhodnejšieho spojenia do Bovingtonu.

V článku sme sa usilovali stručne priblížiť vybrané exponáty slávneho tankového múzea v anglickom Bovingtone. Dovoľme si tvrdiť, že pre každého znalca obrnenej vojenskej techniky, i laického priaznivca tankov a obrnených vozidiel, bude návšteva jeho priestorov nezabudnuteľným zážitkom. Nachádza sa tu totiž niekoľko exponátov, ktoré nie je možné vidieť nikde inde na svete a záujemca sa ich tu môže dotknúť, odfotografovať si ich, vidieť ich jazdiť v priestoroch arény múzea a v ojedinelých prípadoch sa na nich, resp. v nich dokonca previesť! Tankové múzeum v Bovingtone vrelo odporúčame najmä všetkým záujemcom o obrnenú techniku z čias druhej svetovej vojny, ktorá je tu najbohatšie zastúpená a zahŕňa niekoľko svetových unikátov.

¹¹ V češtine vyšla publikácia: ROTTMAN, Gordon L. *Střední tank M3 vs Panzerkampfwagen III. Průsmyk Kasserine 1943*. Praha : Grada Publishing, 2010.

¹² K tanku Sherman Firefly publikoval: HART, Stephen A. *Sherman Firefly vs Tiger. Normandie 1944*. Praha : Grada Publishing, 2008.

¹³ <http://www.panzernet.net/panzernet/stranky/tanky/pz7.php>.

¹⁴ K tanku T-34 pozri publikácie: DRABKIN, Artëm – ŠEREMETĚ, Oleg. *T-34 v akci*. Praha : Baronet, 2007; ZALOGA, Steven J. *T-34-85 vs M26 Pershing*. Korea 1950.

¹⁵ DUNSTAN, Simon. *Hlavní bojový tank Challenger 2. 1987 – 2006*. Praha : Grada Publishing, 2011.

Obr. č. 1. Vystavený nemecký tank Königstiger pôvodne patril k I. tankovému zboru SS.

Obr. č. 2. Jediný pojazdný tank Tiger I na svete sa dnes nachádza v múzeu v Bovingtone.

Obr. č. 3. Nemecký stíhač tankov Jagdtiger vážil až 75 ton.

Obr. č. 4. Druhý Königstiger vystavovaný v múzeu v Bovingtone.

Obr. č. 5. Autor článku vyfotografovaný pred Tigrom.

Obr. č. 6. Nemecký tank Panzerkampfwagen IV.